

I. DÜNYA SAVAŞI VE OSMANLI DEVLETİ

İÇİNDEKİLER

- I.Dünya Savaşı'nın Başlaması
- Büyük Devletlerin Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri
- Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi ve Savaştığı Cepheler

HEDEFLER

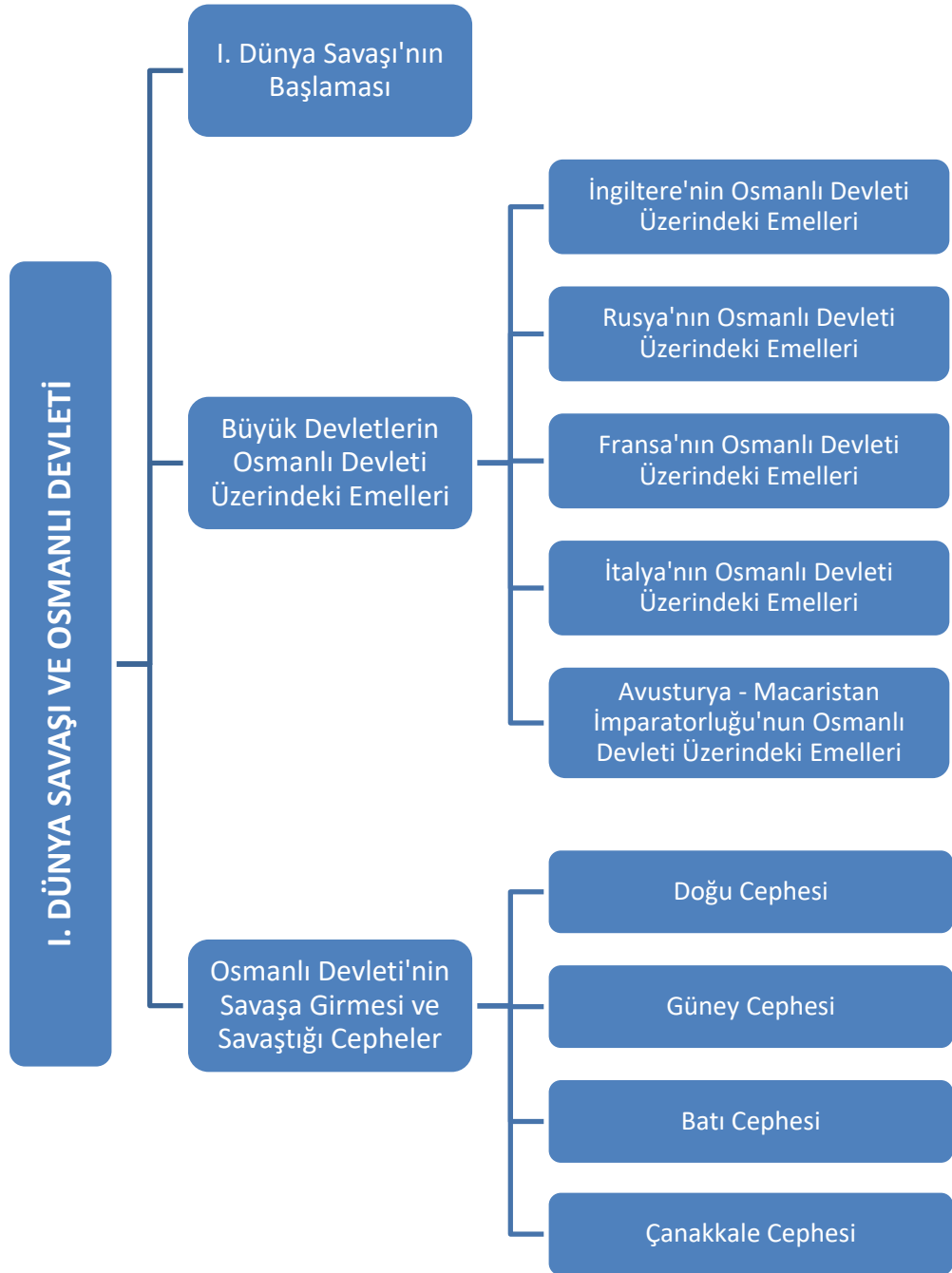
- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
- Büyük devletlerin Osmanlı Devleti üzerindeki emellerini öğrenebilecek,
- Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na hangi şartlarda girdiğini anlayabilecek,
- Osmanlı Devleti'nin savaştığı cepheler hakkında bilgi edinebileceksiniz.

Atatürk Üniversitesi
Açıköğretim Fakültesi

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I Öğr. Gör. Yücel ÇİL

ÜNİTE 6

GİRİŞ

1914-1918 yılları arasında önce Avrupa’da başlayan daha sonra Orta Doğu, Afrika, Uzak Doğu ve deniz aşırı ülkelerde devam eden, dünyanın büyük bir bölümünü etkileyen milyonlarca insanın ölümüne sebep olan I. Dünya Savaşı; o döneme kadar insanlık tarihinin görmüş olduğu en büyük savaş ve felaketlerden biridir.

Osmanlı Devleti kendisini bu savaşın dışında tutmak istese bile bunu başaraması oldukça zor görünmektedir. Zira topraklarının bulunmuş olduğu jeopolitik ve jeostratejik konumu buna mücadele etmezdi. Çünkü dönemin büyük devletlerinin Osmanlı Devleti üzerinde çeşitli emelleri vardı. Ayrıca bünyesinde yaşayan azınlıklar Fransız İhtilali’nin etkisiyle milliyetçilik fikirlerine sarılıp bağımsızlık hareketlerini artırmışlardı. Diğer taraftan son iki yüz yıldır yaşadığı siyasi, askerî, ekonomik, sosyal çalkantılar ve toprak kayıpları yüzünden iyice zayıflamıştı.

Osmanlı Devleti kaybettiği toprakları geri alabilme umudu ve dönemin yöneticilerinin de etkisiyle Avrupa’daki bloklaşma hareketlerinin içerisine dâhil oldu. Özellikle Almanya’nın Osmanlı Devleti’ni kendi yanına çekmek için giriştiği çabalar sonucunda Üçlü İttifak Grubu içerisinde yerini aldı. Bir oldu-bittiyle de 29 Ekim 1914’te Rusya’ya karşı savaşa girdi ve 11 Kasım 1914’de ise resmen İtilaf Devletlerine karşı savaş ilan etti. Artık Osmanlı Devleti için dört yıl sürecek sıkıntılı ve ızdırap dolu yıllar başlamış oldu.

Dönemin Padişahı V. Mehmet Reşad, 14 Kasım 1914’te *“Cihad-ı Ekber”* (Büyük Cihad) ilan ederek dünyadaki bütün Müslümanları Halife’nin yanında savaşa davet etse de beklenen destek alınamadı.

Bu ünitemizde I. Dünya Savaşı’nın başlaması, Osmanlı Devleti’nin savaşa nasıl ve hangi şartlarda katıldığı ve savaştığı cepheleri incelemeye çalışacağız. Ayrıca savaşın sonuçlarının Osmanlı Devleti, Avrupa ve dünyadaki etkilerini irdeleyeceğiz. Böylece Milli Mücadele döneminde yaşanan işgallerin arka planı daha iyi anlaşılacağından bu ünite dersimiz açısından oldukça önemlidir.

Avusturya-Macaristan Veliahdı Franz Ferdinand ve karısının öldürülmesi ile savaş kıvılcımı barut fıçısını tutuşturdu.

I. DÜNYA SAVAŞI’NIN BAŞLAMASI

I. Dünya Savaşı öncesi Avrupa karşılıklı ihtirasların ve çıkar çatışmalarının düğümlendiği bir merkez durumuna gelmiş, yüzyılların çözilemeyen problemlerinin birikimi ile adeta bir barut fıçısına dönmüştü. Savaş için bir kıvılcım bekleniyordu.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu bünyesinde yaşayan Sırlar, Avusturya-Macaristan yönetiminden memnun değillerdi. Bu nedenle sık sık isyan çıkarıp ayaklanıyorlardı. Onların bu hareketlerine Sırbistan Devleti de gizli denetim sağlıyordu. Avusturya-Macaristan hükûmeti ise isyanları şiddetle bastırıyor, Sırp ahali üzerinde baskı uyguluyordu.

28 Haziran 1914’de Saraybosna’yı ziyaret eden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliahdı Franz Ferdinand ve karısı, Princip adında bir Sırp milliyetçisi

tarafından suikast sonucu öldürülünce savaş kıvılcımı barut fıçısına sıçramış oldu [1, 2, 3, 6]. Suikastın altında yatan sebep Sırpların Avusturya'ya karşı duydukları kin ve nefretti.

Resim 6. 1. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliahdı Franz Ferdinand ve Eşi

Bu olaydan Sırbistan'ı sorumlu tutan Avusturya iç işlerine karıştığı gerekçesiyle önce bir nota vererek suçlu veya suçluların kendilerine teslim edilmesini istedi ve bir aylık süre tanıdı. Ancak Sırbistan Rusya'dan aldığı destek üzerine bu notayı reddetti. *Bunun üzerine Avusturya 28 Temmuz 1914'te Belgrat'ı bombalayarak Sırbistan'a savaş ilan etti* [1, 9].

Daha önce yapılan anlaşmalar gereği Rusya'nın Sırbistan'ın yanında, Almanya'nın da Avusturya'nın yanında yer alması kaçınılmaz olmuştu. Rusya, 31 Temmuz 1914'te genel seferberlik ilan etti.

Rus seferberliğinin savaş ilanı sayılacağını daha önce açıklamış bulunan Almanya, bunun durdurulmasını istedi ve olumlu bir cevap alamayınca, 1 Ağustos 1914'te Rusya'ya, 3 Ağustos 1914'te Fransa'ya savaş ilan etti. 4 Ağustos 1914'te Belçika'ya saldırdı. Almanya'nın Belçika'ya saldırısı İngiltere'yi tehdit ettiğinden, İngiltere de 4 Ağustos 1914'te Almanya'ya savaş ilan etti. Avusturya da 6 Ağustos 1914'te Rusya'ya savaş ilan etti. Görüldüğü gibi bu olay, Avrupa'yı bir hafta içinde büyük bir savaşın içine sürüklemiştir [4, 5, 1, 7, 8, 9].

Resim 6. 2. Avrupalı Devletlerin Birbirlerine Savaş İlanı

I. Dünya Savaşı'nda askerî harekât 2 Ağustos 1914'te Almanların Lüksemburg'u işgali ve ardından Belçika üzerinden Fransa'ya saldırmasıyla başlamıştır.

I. Dünya Savaşı'nda askerî harekât Almanların Lüksemburg'u işgali ile başladı (2 Ağustos 1914).

Murat Sarıca'ya göre Alman harekâtının temelinde, 1900 yılında Alman Genelkurmay Başkanı Schlieffen tarafından hazırlandığı için "*Schlieffen Planı*" adı verilen plan vardı. Plana göre; Almanya ilk önce büyük kuvvetleriyle Fransa'ya saldırarak, bu devleti altı hafta içerisinde kesin yenilgiye uğrattıktan sonra yönünü Rusya'ya çevirecekti [6, 7]. *Ancak işler Schlieffen Planı'nda öngörüldüğü şekliyle gelişmedi. Almanlar başlangıçta hızla ilerlemelerine rağmen, Fransızları umdukları süre içerisinde kesin yenilgiye uğratamadılar. Fransızlar, eylül başında Paris yakınlarındaki Marne Nehri üzerinde kuvvetli bir savunma hattı oluşturdular ve Almanları durdurdular. Bunun üzerine harekât savaşı, yerini uzun ve yıpratıcı bir siper savaşına bıraktı [6, 7].*

Savaşın başlangıcında insan gücü karşılaştırıldığında İtilaf Devletleri'nin daha fazla olduğu görülür. İttifak Grubu'nun; 120 milyonluk nüfusuna karşılık, İtilaf Grubu; 260 milyon kadardı. Ancak askerî disiplin, silah ve cephane bakımından İttifak Devletleri daha güçlü idi. Özellikle piyade ve topçu silahları çok gelişmişti. Denizlerde ise İtilaf Devletleri açık ara, hatta İngiltere tek başına bile çok üstündü. İngiltere savaşın karada düğümlemesinden sonra Fransa ile birlikte Almanya'nın direncini kırmak için Alman kıyılarını abluka altına aldı. Almanya ise bu ablukaya deniz altı savaşlarıyla karşılık vermeye çalıştı [10].

Doğu Cephesi'ne gelince; Rus orduları Avusturya-Macaristan ordularını büyük bir hezimete uğrattı. Bunun üzerine Almanlar Batı Cephesi'ndeki birliklerinin bazılarını doğuya göndererek Rus ilerlemesini Eylül 1914 başlarında durdurdu. *Bundan sonra tıpkı Batı Cephesi'nde olduğu gibi doğudaki savaşlar da Rusya'nın Baltık sınırından başlayarak Romanya'ya kadar uzanan çizgide düğümlemiş ve siper savaşlarına dönüşmüştü [2, 7, 3].*

Kendisinden beklenen başarıyı gösteremeyen Avusturya orduları ise ilk önce Belgrat'ı ele geçirdilerse de Sırp'ların büyük direnişi karşısında Belgrat'ı tekrar geri vermek zorunda kaldılar. Karpatlar Bölgesi'nde de Ruslar'a yenildiler. Galiçya, Ruslar'ın eline geçti. Ancak o sırada savaşa katılmış olan Osmanlı Devleti'nin göndermiş olduğu birlikler ve Almanların yardımı ile karşı saldırı sonucu Ruslar geri püskürtülmüştür.

İttifak Devletleri'nin diğer üyesi olan İtalya ise, kendisine yeterince sömürge edinme imkânı vermediği düşüncesi ile savaş henüz başlamadan önce bu bloktan yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamıştı. Nitekim savaş başladıktan sonra İttifak Devletleri içinde bulunmasına rağmen Avusturya- Macaristan'ın kendisine danışmadan Sırbistan'a savaş ilan ettiğini ileri sürerek, savaşa katılmayacağını ve tarafsız bir politika izleyeceğini belirtti. Zaten İngiltere ve Fransa İtalya'yı kendi yanlarında savaşa sokabilmek için büyük çaba gösteriyorlardı [11, 12].

İtalya savaşın henüz başında İttifak Bloku'ndan ayrılarak İtilaf Bloku'na geçmiştir.

İtalyan yöneticileri tarafsızlıklarını sürdürmek için Avusturya-Macaristan'dan yönetimi altındaki Trentino ile Triyeste'nin kendilerine verilmesini talep ettiler. Avusturya-Macaristan bu isteği kabul etmedi. Bu durum İtalyanları diğer bloğa daha da yaklaştırdı. İtilaf Devletleri, 26 Nisan 1915'te imzaladıkları *Londra Anlaşmasıyla İtalya'ya Avusturya-Macaristan, Arnavutluk ve Osmanlı topraklarından pay verince, İtalya İtilaf Devletleri'nin yanında yer alarak mayıs sonlarında Avusturya-Macaristan'a savaş ilan etti* [9, 13].

Bulgaristan da savaşa katılırken İtalya gibi toprak ihtiraslarını gerçekleştirmek amacı ile hareket etmiştir. Bulgaristan II. Balkan Savaşı'nda kaybettiği toprakları tekrar kazanmak istiyordu. Her iki blok da Bulgaristan'ı yanlarına almak suretiyle, Balkanlar'daki kuvvet dengesini kendi lehlerine değiştirmeyi amaçlıyorlardı. Ancak Bulgaristan, Merkezî Devletler (Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu) için daha da önemliydi. Zira 1915 Mart ayında Çanakkale Cephesi'nin açılması Osmanlı Devleti'ni güç durumda bırakmış, Almanya'nın yardımına ihtiyaç duymuştu. *Bulgaristan Osmanlı Devletini, Merkezî Devletler'e birleştiren en önemli hattı* [9, 13].

Bu savaş başlamadan önce İttifak Bloku'na dâhil olan Romanya, İtalya gibi önce tarafsız bir politika izlemeyi uygun buldu. Daha sonra 17 Ağustos 1916'da İtilaf Devletleri'nin yanında yer alarak anlaşma imzaladı ve ağustos sonlarında da savaşa girdi.

Diğer taraftan Yunanistan ise 1917'ye kadar savaş dışında kalmayı başardı. Ancak Osmanlı Devleti aleyhine büyüme tutkusu yüzünden 26 Haziran 1917'de İtilaf Devletleri'nin yanında yer alarak savaşa dâhil oldu [9].

Başlangıçta bir Avrupa savaşı gibi görünen bu savaşın kısa süreceği düşünülüyordu. Ancak Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi ile cephe sayısı artmıştı. Diğer taraftan sömürgelere ve denizasırlı ülkelere yayılması ve ABD, Japonya gibi diğer kıta ülkelerinin katılması savaşın bir dünya savaşına dönüşmesine sebep olmuştur. Avrupa'daki bunalımdan istifade eden Japonya 23 Ağustos 1914'te Almanya'ya savaş ilan etmiş; Almanya'nın Uzak Doğu'daki sömürgelerini ele geçirdikten sonra Kasım 1914'te savaştan çekilmiştir [4].

BÜYÜK DEVLETLERİN OSMANLI DEVLETİ ÜZERİNDEKİ EMELLERİ

Osmanlı Devleti'nin hakim olduğu coğrafya, jeopolitik ve jeostratejik konumundan dolayı tarih boyunca çatışmaların merkezi olmuştur. Bulunduğu konumu itibarıyla Akdeniz ve Orta Doğu'nun, doğu-batı ve kuzey-güney ekseninde bir köprü durumundadır. Kara ve deniz yollarının kesiştiği, önemli stratejik konumu dolayısıyla bu bölge, dünya hâkimiyetine aday olan büyük devletlerin daima iştahını kabartmıştır.

Özellikle Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan boğazların da Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bulunması, bu tehditleri daha da artırmıştır. Osmanlı Devleti'nin kaderine tesir eden bir politika olan Şark Meselesi ile de Avrupa'nın büyük

devletleri (Düvel-i Muazzama) bu coğrafyada kendi millî çıkarları doğrultusunda emperyalist politikalar geliştirmişler ve çeşitli emeller beslemişlerdir. Bu devletlerin emellerini şöyle sıralayabiliriz [13, 5, 4, 9, 1, 14]:

İngiltere'nin Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

Sömürgecilikte dünyanın en güçlü devleti olan İngiltere'nin Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumuyla doğrudan ilişkilidir. Hindistan ve Uzak Doğu'daki sömürgelerine giden yolların ve zengin petrol yataklarına sahip Orta Doğu coğrafyasının Osmanlı Devleti'nin elinde bulunması, aynı zamanda iyi bir pazar olması, İngiliz politikalarına yön veren hususlardır.

İngiltere, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana siyaset izlemiştir. Zira güçlü ve dost bir Osmanlı Devleti geleneksel İngiliz siyaseti için gerekli idi. Fransa'nın Mısır'a saldırısı, Rusya'nın boğazlara egemen olma isteği İngiltere'nin Osmanlı'nın yanında yer almasını ve Osmanlıya yardım etmesini sağlamıştır.

Osmanlı Devleti, 1877-1878 (93 Harbi) Osmanlı-Rus Savaşı'nı kaybedince, İngiltere Osmanlı Devleti'ne yönelik politikalarını değiştirdi. Osmanlı Devleti'nin kendi bağımsızlığını koruyamayacak duruma düştüğüne hükmederek Kıbrıs ve Mısır'ı işgal etti. Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü muhafaza etmek, İngiliz menfaatleri açısından artık anlamsızdı. Bu dönemden itibaren özellikle Hindistan yolunu güvenlik altına alma politikasına öncelik verdi. Bunun için de parçalanacağı öngörülen Osmanlı coğrafyasında ortaya çıkacak küçük devletleri kontrol etme politikası İngiliz siyasetinin temel amacı oldu. *Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki parçalama projelerinde yer alan İngiltere, Ermeni Meselesi'nde de birinci derecede rol oynamış ve Osmanlı Devleti'nin yıkılışında oldukça etkili olmuştur* [18, 19, 11, 5].

Rusya'nın Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başladığı dönemlerde hızla modernleşen ve güçlü ordular kuran Rusya, büyük bir devlet olarak ortaya çıktı. *Çar I. Petro'dan itibaren İstanbul'u ele geçirmek ve sıcak denizlere inmek düşüncesi, Rus dış politikasının temelini oluşturmuştur.* Bunun için de kendisine engel gördüğü Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanca politikalar izlemekten geri durmamıştır. Bu nedenle iki devlet arasında birçok savaş olmuştur.

Özellikle 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti bünyesinde yaşayan Ortodoks Hristiyanların haklarını koruma bahanesiyle, Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmaya başladı. Osmanlı Devleti içerisinde çıkan birçok isyanda Rusya'nın etkisi görülmüştür. Diğer taraftan Kırım Savaşı'nda istediğini elde edemeyince, Balkanlarda yaşayan Slav ırkına mensup toplumları biraraya getirmeye yönelik politikalar izlemeye başlamış ve bu bölgedeki milliyetçilik hareketlerini desteklemiştir. 1877-1878 Savaşı'ndan sonra ise Doğu Anadolu'da yaşayan Ermenileri Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtarak günümüze kadar süren Ermeni Meselesi'nin yaratıcılarından biri olmuştur. [18, 19, 11, 5]

İngiltere, 1877-1878
Osmanlı-Rus
Savaşı'na kadar
Osmanlı Devleti'nin
toprak
bütünlüğünden yana
siyaset izlemiştir.

Fransa'nın Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

Osmanlı Devleti, güçlü olduğu dönemlerde Fransa'ya verdiği "*Kapitülasyon*" adı verilen imtiyazlarla, diğer Avrupa devletlerinden daha farklı ayrıcalıklar tanımıştı. Bu dostluk XIX. yüzyıla kadar devam etmiştir. Ancak Sanayi İnkılâbı'ndan sonra hızla yayılan sömürgecilik yarışında Fransa, Osmanlıya karşı pek de dostça davranmamıştır. Güçsüz bir Osmanlı Devleti'nin varlığını kendi çıkarlarına daha uygun görmüştür.

Birçok sömürgesini İngiltere'ye kaptıran Fransa, önce kendisine yakın bölgelerdeki Osmanlı topraklarına göz dikti. 1789'da Mısır'a saldırdı, 1830'da Cezayir'i daha sonra da Tunus ve Fas'ı işgal etti.

Daha sonraki dönemlerde ise Osmanlı Devleti'nin paylaşılmasıyla ilgili olarak yapılan gizli proje ve anlaşmalarda yer aldı. Diğer büyük Avrupalı devletler gibi Fransa da Osmanlı toprakları üzerinde emperyalist politikalar sürdürmüştür. [11, 5]

İtalya'nın Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

İtalya siyasi birliğini tamamladıktan sonra sömürgecilik yarışında diğer Avrupa devletlerinden geri kalmamak için çaba harcamıştır. Dünyanın büyük bir bölümü diğer Avrupalı devletler tarafından sömürgeleştirildiği için Osmanlı Devleti topraklarına göz dikerek bu devletin aleyhine genişleme politikası gütmüştür. Bu amaçla 1911'de Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki son toprak parçası olan Trablusgarp'a saldırmış, ardından Rodos ve Oniki Ada'yı işgal etmiştir. Böylece Osmanlı Devleti'ne karşı tavrını açıkça ortaya koymuştur.

İtalya, I. Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletleri'nin yanında yer aldıktan sonra, onların aralarında gerçekleştirdiği Osmanlı Devleti aleyhindeki gizli anlaşmalara da katılmıştır. Önceleri İzmir ve çevresine göz diken İtalya, bunu elde edemeyince Antalya ve çevresini almayı planladı. Ancak Türk millî mücadelesi buna fırsat vermedi. [11, 5]

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

Osmanlı Devleti'nin yükseliş döneminden itibaren mücadele ettiği en büyük rakiplerinden biri de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu olmuştur. II. Viyana Kuşatması'na kadar Osmanlı Devleti bu devlete karşı hep üstünlük sağlamıştır.

Fakat 1683'ten (II. Viyana Kuşatması) itibaren şartlar Osmanlı Devleti aleyhine gelişme göstermiş, 1699 Karlofça Antlaşması'yla Macaristan'ı Avusturya'ya bırakmak zorunda kalmıştır. *Daha sonraki yıllarda Balkanlar'da Osmanlı Devleti aleyhine genişleme politikaları gütmüş, Osmanlı'nın Balkanlar'daki topraklarına göz dikmiştir.*

Balkanlar'da çıkan isyanları Rusya ile birlikte desteklemiştir. *1908 yılında Bosna-Hersek topraklarını kendi topraklarına katmıştır.* Bilindiği gibi I. Dünya Savaşı'nda ise Osmanlı Devleti'yle aynı blokta yer almıştır. [11, 5]

Birçok sömürgesini İngiltere'ye kaptıran Fransa, önce kendisine yakın bölgelerdeki Osmanlı topraklarına göz dikti.

OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞA GİRMESİ VE SAVAŞTIĞI CEPHELER

Maliye Nazırı Cavit Bey'in, 1911'de İngiltere ile Bahriye Nazırı Cemal Bey'in de 1914 yılında Fransa ile ittifak teşebbüsleri reddedilmişti.

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'na en kötü döneminde ve zor şartlar altında girmiştir. *Trablusgarp ve özellikle Balkan savaşları, devletin içinde bulunduğu ekonomik, siyasi ve askerî yöndeki çaresizliğini bütün açıklığıyla ortaya çıkarmıştı.* Bu yenilgiler uluslararası alanda Osmanlı Devleti'ni siyasi olarak yalnızlığa itmişti. Batılı devletler tarafından gündeme getirilen “*Ermeni Meselesi*”, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da reform talepleri, artık sıranın Anadolu'nun da parçalanmasına geldiği endişesini doğurmuştu.

Osmanlı Devleti yöneticileri daha I. Dünya Savaşı başlamadan önce bir büyük savaşın kaçınılmaz olduğunu, Osmanlı Devleti'nin katılsa da katılmasa da topraklarının paylaşılmasının çıkacak savaşın asıl nedenlerinden biri olduğunu bilmekteydiler.

Bu kanaate sahip olan Osmanlı devlet adamları, iki bloğa ayrılmış olan Avrupa'da, kendisini siyasi yalnızlıktan kurtarmak ve toprak bütünlüğünü korumak amacıyla ittifaklardan birine katılmak için temaslarda bulunmuşlardı. *Ancak Maliye Nazırı Cavit Bey'in 1911'de İngiltere ile Bahriye Nazırı Cemal Bey'in de 1914 yılında Fransa ile ittifak teşebbüsleri reddedilmişti.* Aslında Osmanlı Devleti'nin İtilaf Grubu'na kabul edilmemesinin en önemli sebebi, her an çıkması beklenen bir genel savaşta paylaşılması düşünülen pasta olarak görülmesidir. İngiltere ve Fransa, Osmanlıyı müttefik değil, taşınılacak bir yük olarak görüyorlardı. Diğer taraftan I. Dünya Savaşı öncesi ortaya çıkan bir gelişme de Türk kamuoyunda İngiltere aleyhine bir havanın doğmasına sebep olmuştu. İngiltere, parasını ödemediği hâlde iki savaş gemisini Osmanlı Devleti'ne vermemişti [1, 13, 4, 7].

İngiltere ve Fransa ile yapılan iki ittifak girişiminin de sonuçsuz kalması Osmanlı Devleti'ni ister istemez Almanya'nın tarafına itmişti. Zaten bu dönemde iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Hükûmeti bu gelişmelerden dolayı Almanya'ya daha yakın duruyordu. *Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın yanında savaşa girme nedenlerini şöyle sıralayabiliriz;*

- İtilaf Devletleri'nin XIX. yüzyıldan beri Osmanlıya karşı izlemiş oldukları düşmanca politikalar,
- Son savaşlarda kaybedilen toprakların geri alınmak istenmesi,
- Almanya'nın savaştan galip çıkacağı düşüncesi,
- Türk-Alman dostluğu,
- Rusya'nın dağılması hâlinde büyük Turan İmparatorluğu kurulabileceği düşüncesi [5, 8].

Almanya ise İtilaf Devletleri tarafından kurulmuş olan etrafındaki çemberi parçalayabilmek için, Osmanlı Devleti ile biran önce anlaşma taraftarıydı. *Türk-Alman gizli ittifak görüşmeleri 27 Temmuz 1914'te İstanbul'da başlamış, 2 Ağustos 1914'te de ittifak anlaşması imzalanmıştır. Buna göre:*

- İki devlet, Avusturya ile Sırbistan arasında çıkan bir anlaşmazlıkta tam bir tarafsızlık göstereceklerdir.

- Almanya, Avusturya'nın yardımına gitmek zorunda kalırsa, Osmanlı Devleti de savaşa katılacaktır.
- Osmanlı Devleti tehdit altında kalırsa, Almanya Osmanlı Devleti'ni silahla savunacaktır.
- İttifak, 1918 yılı sonuna kadar devam edecek ve taraflardan biri fesh etmezse, beş yıl için yeniden yürürlükte olacaktır [6, 10, 2, 4].

Almanya'nın 1 Ağustos 1914'te Rusya'ya savaş ilan ettiği düşünülürse hükûmet bu anlaşmayı imzalarken Avrupa'da başlamış olan savaşa girmeyi peşin olarak kabul ediyordu. Osmanlı Hükûmeti ittifak anlaşmasını imzaladığı gün, genel seferberlik ilan etti ve Mebuslar Meclisi'ni dağıttı. İki gün sonra da tarafsızlığını ilan etti. Oysa Almanya Osmanlı Devleti'ni biran önce savaşa sokmak istiyordu.

Bunun nedenlerine gelince [8, 6, 7, 2]:

- Avrupanın sayıca en kalabalık ordularından biri olan Türk ordusunun yeni ve modern silahlarla donatılıp, Alman subaylarının sevk ve idaresine alınması hâlinde bu ordudan fazlasıyla istifade edilebilirdi.
- Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi hâlinde bu devletin toprakları üzerinde birden fazla cephe açılacak, bu da Avrupa cephelerinde Alman ordularını rahatlatıyordu.
- Stratejik önemi olan boğazlar kapatılacak. Böylece Rusya'nın İngiltere ve Fransa ile irtibatı kesilecekti.
- Osmanlı Devleti savaşa girdiği takdirde Almanya bu ülkenin topraklarının her kesiminden ve her türlü imkânlarından faydalanabilirdi.
- Süveyş Kanalı kapatılmak suretiyle İngilizler zora sokulabilirdi.
- Osmanlı Devleti'nin Halifelik gücünden istifade edilerek, bu savaşa girişi dinî bir sebebe dayandırılıp İngiliz, Fransız sömürgelerindeki Müslümanlar ayaklandırılabilirdi gibi Rusya'daki Müslümanlar da harekete geçirilebilirdi.

Osmanlı Devleti tarafsızlığını ilan etmiş olmasına rağmen Almanya'nın çabaları ve gelişen diğer olaylar nedeniyle Almanya'nın yanında savaşa girmeye sürüklenmiştir. *Akdenizde dolaşan Göben ve Breslau adlı iki Alman savaş gemisinin, İngilizlerin takibinden kaçarak Çanakkale Boğazı'na yönelmeleri ve bunlara geçiş izni verilmesi (11 Ağustos 1914) devletin savaşa fiilen itilmesine sebep oldu.*

İtilaf Devletleri, bu gemileri himayesine almakla Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığını bozduğunu, gemileri kendi karasuları dışına çıkarmadığı takdirde savaş ilan edeceklerini 17 Ağustos'ta verdikleri bir nota ile Osmanlı Devleti'ne bildirdiler. Osmanlı Devleti çok zor durumda kalmıştı. Bir taraftan müttefiki Almanya'nın baskısı, diğer taraftan İtilaf Devletleri'nin savaş tehdidi karşısında çareyi bu gemileri satın aldığını ilan ederek, bu olayların İtilaf Devletleri'yle bir harbe dönüşmesini bir an için önlemiş oldu.

Gemilere Türk bayrağı çekildi, Göben'e (Yavuz), Breslau'ya da (Midilli) isimleri verilerek Osmanlı donanmasına katıldı. Bu durum İtilaf Devletleri'nin

Osmanlı Devleti savaşa girdiği takdirde Almanya bu ülkenin topraklarının her kesiminden ve her türlü imkânlarından faydalanabilirdi.

gözünden kaçmadı. Ancak Osmanlı Devleti'ni tarafsızlıktan ayırmamak için seslerini çıkarmadılar.

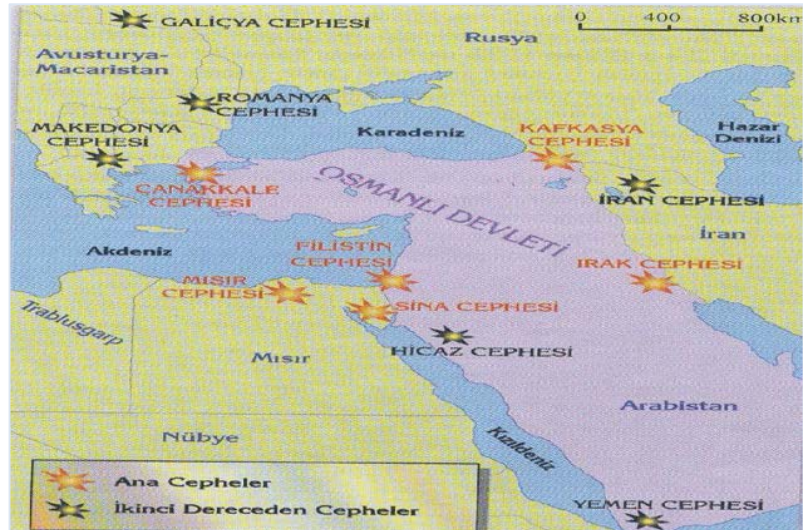
Bir müddet sonra bu iki geminin komutanı olan Amiral Souchon (Şöson) Akdeniz Filosu ve Osmanlı Donanması Komutanlığı'na getirildi. Böylece kara ordularından sonra donanma da Almanların komutasına bırakılmıştı. Bu sırada Almanya, Avrupa cephelerinde istediği başarıyı elde edememişti. Osmanlıyı bir an önce savaşa sokabilmek için bazı tertip, faaliyet ve baskılarını artırdı. Başta Harbiye Nazırı Enver Paşa olmak üzere hükûmetin bazı üyeleri de savaşa girilmesini istiyordu. Bunun sonucu olarak Enver Paşa'nın emri ile Amiral Şöson kumandasında, aralarında Yavuz ve Midilli'nin de bulunduğu on bir parçadan oluşan Osmanlı donanması, 29 Ekim 1914'te Karadeniz'e açılarak Rusya'nın Odesa ve Sivastopol limanlarını bombaladı [8, 6, 7, 2].

Böylece Osmanlı Devleti bir oldubittiyle savaşa sokulmuş oldu. İtilaf Devletleri ise Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ederek karşılık verdi.

Rusya 3 Kasım'da, İngiltere ve Fransa ise 5 Kasım'da savaş ilan etti. Osmanlı Devleti de bunlara karşı 11 Kasım'da resmen savaş ilan etti. Padişah V. Mehmet Reşad, 14 Kasım 1914'te "*Cihad-ı Ekber*" (Büyük Cihad) ilan ederek bütün Müslümanları Halife'nin yanında savaşa davet etti. Ancak beklenen netice çıkmadı [8, 7, 15].

Osmanlı Devleti'nin savaşa katılması ile savaş alanları genişlemiştir. *Osmanlı Devleti bu savaşta şu cephelerde savaşmak zorunda kalmıştır:* [14, 5, 4]

- Doğu Cephesi: Kafkas.
- Güney Cephesi: Mısır (Kanal cephesi), Irak, Suriye, Filistin, Hicaz, Yemen.
- Batı Cephesi: Galiçya, Romanya, Makedonya.
- Çanakkale Cephesi.

Resim 6.3. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda Savaştığı Cepheler

Doğu Cephesi

Osmanlı orduları ilk olarak Kafkas Cephesi'nde Sarıkamış Harekâtı'yla Ruslara karşı savaşmıştır. Almanya'nın cephelerde rahatlamasını sağlamayı, Rus

işgali altındaki Türkleri kurtarmayı ve Bakü petrolünün ele geçirilmesini amaçlayan bu cephe, bir taarruz cephesidir [5, 14].

Kafkas Cephesi'nde 100 bine yakın mevcutlu Türk ordusu 20 Aralık 1914'te Ruslara karşı harekâta başladı. Ancak mevsim şartlarının olumsuzluğu, ordunun yeterli donanımına sahip olmaması, açlık ve bulaşıcı hastalıklar nedeniyle büyük kayıplar verildi. Özellikle Sarıkamış Harekâtı'nda şiddetli kış yüzünden çok sayıda askerin donarak ölmesi ile bu harekâta istenilen amaca ulaşılamadı ve geri çekilmek zorunda kalındı [1, 14, 4].

Sarıkamış Harekâtı'nda Osmanlı Ordusu kadar Rus Ordusu da yıpranmıştı. Nitekim 1915 Ocak ayından 1916 yılına kadar Ruslar da Kafkas cephesinde ciddi bir ileri harekâta girişemediler. Kuvvetlerini takviye ettikten sonra 1916 yılı başlarında taarruza geçen Ruslar şubat ayında Erzurum'u, martta Bitlis'i, nisanda Trabzon'u, temmuzda da Erzincan ve Muş'u ele geçirdiler. Bir süre sonra hemen hemen bütün Doğu Anadolu'yu işgal ettiler. Bu arada Ruslarla iş birliği yapan Ermeniler de harekete geçtiler. Türk askerinin cephelerde olmasından istifadeyle bölgede katliamlara başladılar [1, 14, 2].

Çanakkale Savaşı'ndan sonra 1916 yılında bölgeye Kolordu Komutanı olarak atanan Mustafa Kemal Paşa, Muş ve Bitlis'i Ruslardan geri almıştır. 1917 yılında Rusya'da çıkan Bolşevik İhtilali'nden sonra, yeni yönetimle yapılan (3 Mart 1918) Brest-Litovsk Antlaşması'yla cephe kapanmış ve Ruslar bu bölgelerden çekilmek zorunda kalmışlardır [13, 12].

Güney Cephesi

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordularının savaştığı ikinci cephe Süveyş Kanalı'na yapılan seferdir. *İngilizlerin 1914 yılında Mısır'ı kendi topraklarına kattığını ilan etmesi üzerine Cemal Paşa komutasındaki birliklerimiz Süveyş Kanalı'na hücum etti.*

Kanal Harekâtı da denilen bu savaşın amacı, 1882 yılında kaybedilen Mısır'ı tekrar Osmanlı topraklarına katmak ve İngiltere'nin sömürgelerine giden en kısa yol üzerinde bulunan Süveyş Kanalı'nı ele geçirmektir. Bu harekât Almanların teşvik ve isteği ile başlatıldı. Ancak bölgeye yapılan iki taarruzun da başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra İngilizler, Suriye-Filistin Cephesi'ni açmış ve Kudüs'ü işgal etmişlerdir.

Suriye ve Filistin Cephesi'nde Yıldırım Orduları Grup Komutanı Alman Generali Liman von Sanders'in cepheden ayrılması üzerine Mustafa Kemal Paşa buradaki Yıldırım Orduları Grup Kumandanlığı görevine atanmıştır.

İngilizler bu bölgede savaşan VII. Ordu ve Yıldırım Orduları Grubunun tamamını yok etmeyi planlıyordu. Bu durumu gören Mustafa Kemal Paşa, ordusunu Şeria Nehri'nin doğusuna çekmiş ve Şam yönünde geri çekilmek suretiyle imhadan kurtarmış ve Halep ve Hatay'a çekilmiştir. İngilizler Araplarla birlikte Halep'in kuzeyinde Türk birliklerine saldırdılar. VII. Ordu bu saldırıya karşı koyarak düşmanı yendi. Bu Suriye ve Filistin'de kazanılan son Türk zaferi idi.

Suriye ve Filistin
Cephesi'nde Yıldırım
Orduları Grup
Komutanlığı'na
Mustafa Kemal Paşa
atanmıştır.

Mustafa Kemal Paşa'nın başarı ile geri çektiği bu ordu, daha sonraki yıllarda Millî Mücadele'nin çekirdeğini oluşturmuştur.

Türk ordularının savaştığı diğer cepheleer Sina, Hicaz ve Yemen'dir. Türk askerleri kutsal yerleri korumak için bu bölgede son ana kadar canla başla savaşmışlardır. Ancak bir yandan İngiliz birlikleri diğer yandan İngilizlerle iş birliği yapan Mekke Emiri Şerif Hüseyin kuvvetleri ile uğraşmak zorunda kalmışlardır.

Irak Cephesi'nde ise 1914'te Basra'ya asker çıkaran İngilizler, Abadan petrollerini korumak ve kuzeye doğru ilerleyerek Ruslarla birleşip Anadolu'yu çember içine almak istiyorlardı. Diğer taraftan Türk kuvvetlerinin İran'a girmesini engelleyip, buradan Rusya'ya yardım etmek amacıyla idiler.

Savaşın ilk yıllarında Türk orduları büyük başarılar elde ettiler. Selman-ı Pak ve Kûtü'l-amare'de İngilizler yenilgiye uğradılar ve 1915 yılı sonunda kuvvetlerinin üçte birini kaybederek geri çekilmek zorunda kaldılar. Genaral Towsend komutasındaki 18.000 kişilik İngiliz kuvvetleri Kûtü'l-Amare'de teslim alındı [4].

Fakat bir süre sonra İngilizler, daha fazla bir kuvvetle saldırıya geçtiler. 1917 yılında Bağdat, İngilizlerin eline geçti. 1918'de ise zengin petrol yataklarına sahip Kuzey Irak'ı tamamen ele geçirdiler [5, 14, 12, 1, 13].

Batı Cephesi

Bu cephede Türk birlikleri Galiçya, Romanya ve Makedonya'da müttefiklerine yardım amacıyla savaşmıştır. *Romanya, İtilaf Devletleri yanında savaşa katılınca Almanya, Avusturya- Macaristan ve Türk kuvvetleri Galiçya'da ortak bir cephe açtılar.* Romanya kuvvetleri bu bölgede yenildi ve 1917 yılında cephe kapandı. Türk-Alman müşterek kuvvetleri Dobruca, Bükreş ve Tuna'da savaştılar. Diğer taraftan zor durumda kalan Bulgarlara da Makedonya'da yardımda bulunulmuştur [7, 13, 5, 12].

Çanakkale Cephesi

Çanakkale Muharebeleri I. Dünya Savaşı içinde ayrı bir özelliği olan, tarihin kaderini değiştiren, Türk milletinin en görkemli zaferlerinden biridir.

İtilaf Devletleri'nin Çanakkale Boğazı'na yönelik girişimleri 1914 Ağustos ayından itibaren başlamıştı. Ancak Osmanlı Devleti o tarihte tarafsız olduğu için bu konu üzerinde fazla durulmamıştı. Osmanlı Devleti resmen savaşa girdikten sonra yapılacak askerî bir taarruzla boğazların ele geçirilmesinin mümkün olabileceği düşüncesi İtilaf Devletleri'nce ciddi olarak düşünölmeye başlandı. Dönemin İngiliz Deniz Bakanı Winston Churchill'in planına göre; şayet Çanakkale Boğazı donanma ile zorlanırsa, boğazları ve İstanbul'u almak mümkün olurdu. Churchill bu fikrini İngiliz hükümetine ve askerlere kabul ettirmeyi başardı. *İtilaf Devletleri'nin bu cepheyi açmalarının sebeplerini şu şekilde özetleyebiliriz [13, 10, 2, 16, 6]:*

- Boğazları ve İstanbul'u alarak Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakmak,

Çanakkale Savaşları dünya tarihinin kaderini değiştiren, Türk milletinin en görkemli zaferlerinden biridir.

Tabyalardaki Türk birlikleri Çanakkale Boğazı'nı kahramanca savunmayı başardılar.

- Çarlık Rusya'sıyla boğazlar yoluyla bağlantı kurmak, Rusya'ya silah ve malzeme yardımında bulunmak ve Rusya'nın elindeki bol miktardaki buğdaydan yararlanmak,
- Osmanlı Devleti'nin Almanya'yı desteklemesini engellemek,
- Boğazlara yerleşerek savaşa henüz katılmamış Balkan devletleri üzerinde caydırıcı güç olmak ve bu devletlerin kendi yanlarında savaşa katılmalarını sağlamak,
- Savaşı kısa sürede bitirmek.

Bu amaçla İtilaf Devletleri, Çanakkale'yi önce denizden geçmeyi denediler. İngiliz ve Fransız harp gemileri 19 Şubat 1915 günü saat 07.45'te boğaz önüne gelmiş, uzak mesafelerden Türk tabyalarını saat 17.30'a kadar topçu ateşi altına almıştı. Bu taarruzları 25-26-27 Şubat 1915 günleri daha fazla savaş gemisiyle devam etti. Ancak, tabyalardaki Türk birlikleri Çanakkale Boğazı'nı kahramanca savunmayı başardılar.

Resim 6. 4. Çanakkale Boğazı

İngiliz Amirali De Robeck (dö Robek) ise tüm deniz gücüyle boğazı zorlayarak İstanbul'u almaya karar vermişti. 17 Mart 1915 günü Bozcaada'da General Hamilton'un da katıldığı bir toplantı yapılmış, ertesi günü yapılacak deniz taarruzunun planları görüşülmüştü.

18 Mart 1915 sabahı İngiliz ve Fransız filoları büyük bir güvenle boğaza girdiler. Saat 08.30'da Anadolu ve Rumeli kıyılarındaki Türk tabyalarını bombardımana başladılar. Ancak Çanakkale Boğazı'nın her iki yakasında mevzilenen Türk topçularının açtığı yoğun ateş ve Nusret Mayın Gemisi'nin döktüğü mayınların etkisiyle, kuvvetlerinin % 35'ini kaybeden İngiliz ve Fransız harp gemilerinden oluşan donanma, saat 17.30'da çekilmek zorunda kalmıştır.

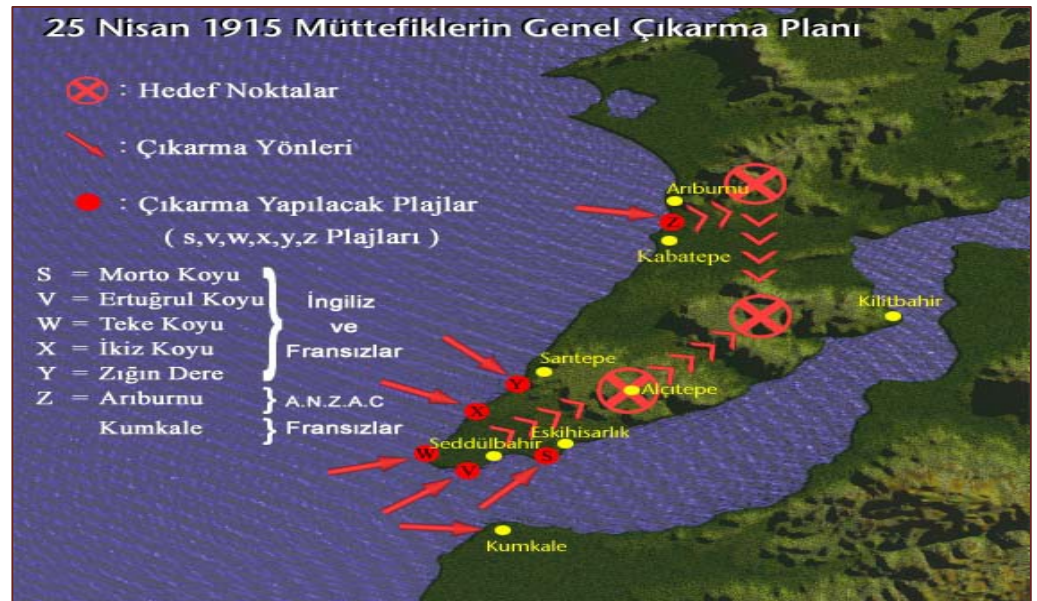

İngilizler ve Fransızlar, 18 Mart 1915 deniz bozgunundan sonra boğazı sadece deniz kuvvetleriyle geçemeyeceklerini anlamışlardı.

Sadece o günkü savaşta İtilaf donanmasının üç savaş gemisi, iki muhrip ve yedi mayın arama gemisi batmış, yedi zırhlı da görev yapamayacak duruma gelmişti.

İtilaf Devletlerinin bu başarısızlığı bütün dünyada yankı uyandırmış ve itibarları sarsılmıştı. İngilizler ve Fransızlar, 18 Mart 1915 deniz bozgunundan sonra boğazı sadece deniz kuvvetleriyle geçemeyeceklerini anlamışlardı [1, 16, 6, 13]. *Bunun üzerine İtilaf Devletleri Çanakkale'yi karadan geçmek üzere nisan ayı sonlarına doğru sömürgelerinden getirdikleri 70 bin kişilik takviye kuvvetleriyle (Anzaklar) Gelibolu Yarımadası'nın güney kısmına çıkarma yaptılar.* Amaçları Gelibolu Yarımadası'nı işgal ederek Çanakkale Boğazı'na hâkim olmaktı.

Seddülbahir bölgesinde cereyan eden ilk savaşlarda İtilaf kuvvetleri, Türk askerinin kahramanca savunması karşısında duramadı ve geri püskürtüldü. Bu sefer İtilaf Kuvvetleri Suvla Limanı'ndan Anafartalar, Arıburnu ve Conkbayırı'na birlikler çıkardılar. Ancak burada Kaymakam (Yarbay) Mustafa Kemal'in komutasındaki Anafartalar Grubu ile İtilaf Devletleri kuvvetleri arasında çok kanlı savaşlar oldu. İtilaf kuvvetleri Arıburnu'nda ve Conkbayırı'nda büyük kayıplar verdiler.

Resim 6. 5. 25 Nisan 1915 Müttefiklerin Genel Çıkarma Planı

Bu savaşlarda Tümen Komutanı olarak görev yapan Mustafa Kemal ve Türk askerinin iradesi, İtilaf Devletleri'nin Çanakkale'yi karadan geçme çabasını da sonuçsuz bırakmıştır [14, 16, 6, 1].

Çanakkale Muharebesi'nde her iki taraf da büyük kayıplar vermiştir. Yaklaşık 250 bin Türk, 250 bin yabancı olmak üzere toplam 500 bin kayıpla tarihteki yerini almıştır. Bu savaş, Türk milletinin bir kahramanlık destanıdır [13].

Çanakkale Savaşı'nın sonuçlarına gelince;

- İngilizlerin Orta Doğu projeleri aksadı.
- İtilaf Devletleri Çarlık Rusya'sına gerekli yardımı yapamadı.

Bu zafer; Mustafa Kemal Paşa'nın ün kazanmasına ve Millî Mücadele'nin lideri olmasına zemin hazırladı

- Çarlık Rusya'sında ihtilal çıktı, Çarlık rejimini yıkan Bolşevikler I. Dünya Savaşı'ndan çekildiler. Elviye-i Selâse toprakları (Kars, Ardahan, Batum) yeniden Türk topraklarına katıldı.
- Dünya Savaşı'nın uzamasına neden oldu ve yeni cepheler açıldı.
- Bulgaristan'ın İttifak Devletleri'nin yanında savaşa girmesinde etkili oldu.
- Bu zaferle İstanbul ve Türk vatanı, karşılaşması muhtemel erken bir istiladan kurtulmuş oldu.
- Bu zafer; Mustafa Kemal Paşa'nın ün kazanmasına ve Millî Mücadele'nin lideri olmasına zemin hazırladı [1, 10, 13, 17].

Resim 6. 6. 1915 Çanakkale Anafartalar Grubu Komutanı Kur. Alb. Mustafa Kemal ve emrindeki subaylar

Örnek

- Padişah V. Mehmet Reşad, 14 Kasım 1914'te "Cihad-ı Ekber" (Büyük Cihad) ilan ederek bütün Müslümanları büyük savaşa davet etti. Ancak bundan beklenen olumlu tepkiler gelmedi. Özellikle Arap Yarımadası'nda bir kısım Araplar ayrılıkçı hareketlerin içinde oldular ve İngilizlerle birlikte olmayı çıkarlarına uygun gördüler.

Bireysel Etkinlik

- Arapların bir kısmının İngilizlerin yanında yer alma gerekçelerini iyi kavrayabilmeniz için Kral Abdullah'ın "Biz Osmanlıya Neden İsyan Ettik" adlı kitabını okumanızı tavsiye ediyoruz.
- Sarıkamış savaşlarıyla ilgili araştırma yapınız
- Harita üzerinde Avrupa'dan savaşın bütün dünyaya yayılmasını inceleyiniz

Özet

• I. DÜNYA SAVAŞI'NIN BAŞLAMASI

• I. Dünya Savaşı öncesi Avrupa karşılıklı ihtirasların ve çıkar çatışmalarının düğümlendiği bir merkez durumuna gelmişti. 28 Haziran 1914'de Saraybosna'yı ziyaret eden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliahdı Franz Ferdinand ve karısı, Princip adında bir Sırp milliyetçisi tarafından suikast sonucu öldürülünce savaş resmen başlamıştı. Bu olay, Avrupa'yı bir hafta içinde dünya çapında bir savaşın içine sürüklemişti.

•BÜYÜK DEVLETLERİN OSMANLI DEVLETİ ÜZERİNDEKİ EMELLERİ

• Osmanlı Devleti'nin hakim olduğu coğrafya, jeopolitik ve jeostratejik konumundan dolayı tarih boyunca çatışmaların merkezi olmuştur. Konumu ile Akdeniz ve Orta Doğu'nun doğu-batı ve kuzey-güney ekseninde bir köprü durumundadır. Kara ve deniz yollarının kesiştiği, önemli stratejik konumu dolayısıyla bu bölge, dünya hâkimiyetine aday olan büyük devletlerin daima iştahını kabartmıştır.

•İngiltere'nin Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

•Sömürgecilikte dünyanın en güçlü devleti olan İngiltere'nin Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumuyla doğrudan ilişkilidir. İngiltere, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana siyaset izlemiştir. Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü muhafaza etmek, İngiliz menfaatleri açısından anlamsızdı. Kendisi Hindistan yolunu güvenlik altına almaya çalıştı. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki parçalama projelerinde de yer alan İngiltere, Ermeni Meselesi'nde de birinci derecede rol oynamış ve Osmanlı Devleti'nin yıkılışında oldukça etkili olmuştur.

•Rusya'nın Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

•Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başladığı dönemlerde hızla modernleşen ve güçlü ordular kuran Rusya, büyük bir devlet olarak ortaya çıktı. Çar I. Petro'dan itibaren İstanbul'u ele geçirmek ve sıcak denizlere inmek düşüncesi, Rus dış politikasının temelini oluşturmuştur. Bunun için de kendisine engel gördüğü Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanca politikalar izlemekten geri durmamıştır.

•Fransa'nın Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

•Osmanlı Devleti, güçlü olduğu dönemlerde Fransa'ya verdiği Kapitülasyon denilen imtiyazlarla, diğer Avrupa devletlerinden daha farklı ayrıcalıklar tanımıştı. Bu dostluk XIX. yüzyıla kadar devam etmiştir. Ancak Sanayi İnkılabı'ndan sonra hızla yayılan sömürgecilik yarışında Fransa, Osmanlı'ya karşı pek de dostça davranmamıştır. Birçok sömürgesini İngiltere'ye kaptıran Fransa, önce kendisine yakın bölgelerdeki Osmanlı topraklarına göz dikti. 1789'da Mısır'a saldırdı, 1830'da Cezayir'i daha sonra da Tunus ve Fas'ı işgal etti.

•İtalya'nın Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

•İtalya siyasi birliğini tamamladıktan sonra sömürgecilik yarışında diğer Avrupa devletlerinden geri kalmamak için çaba harcamıştır. Dünyanın büyük bir bölümü diğer Avrupalı devletler tarafından sömürgeleştirildiği için Osmanlı Devleti topraklarına göz dikerek bu devletin aleyhine genişleme politikası gütmüştür. İtalya Osmanlı Devleti aleyhindeki gizli antlaşmalara da katılmıştır.

Özet (devamı)

•Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Osmanlı Devleti Üzerindeki Emelleri

•Osmanlı Devleti'nin yükseliş döneminden itibaren mücadele ettiği en büyük rakiplerinden biri de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu olmuştur. II. Viyana Kuşatması'na kadar Osmanlı Devleti bu devlete karşı hep üstünlük sağlamıştır. Ancak 1683'ten itibaren şartlar Osmanlı Devleti aleyhine gelişme göstermiş, 1699 Karlofça Antlaşması'yla Macaristan'ı Avusturya'ya bırakmak zorunda kalmıştır.

•OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞA GİRMESİ VE SAVAŞTIĞI CEPHELER

•İngiltere ve Fransa ile yapılan iki ittifak girişiminin sonuçsuz kalması Osmanlı Devletini ister istemez Almanya'nın tarafına itmişti. Zaten bu dönemde iktidarda bulunan İttihat ve Terakki Hükûmeti bu gelişmelerden dolayı Almanya'ya daha yakın duruyordu. Osmanlı Hükûmeti ittifak antlaşmasını imzaladığı gün, genel seferberlik ilan etti ve Mebuslar Meclisi'ni dağıttı. İki gün sonra da tarafsızlığını ilan etti.

•Enver Paşa'nın emri ile Amiral Şöson kumandasında, aralarında Yavuz ve Midilli'nin de bulundukları on bir parçadan oluşan Osmanlı donanması, 29 Ekim 1914'te Karadeniz'e açılarak Rusya'nın Odesa ve Sivastopol limanlarını bombaladı. Böylece Osmanlı Devleti bir oldu bittiyle savaşa girmiş oldu.

•Doğu Cephesi

•Osmanlı orduları ilk olarak Kafkas Cephesi'nde Sarıkamış Harekâtı'yla Ruslara karşı savaşmıştır. Almanya'nın cephelerde rahatlamasını sağlamayı, Rus işgali altındaki Türkleri kurtarmayı ve Bakü petrolünün ele geçirilmesini amaçlayan bu cephe, bir taarruz cephesidir.

•Güney Cephesi

•Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordularının savaştığı ikinci cephe Süveyş Kanalı'na yapılan seferdir. İngilizlerin 1914 yılında Mısır'ı kendi topraklarına kattığını ilan etmesi üzerine Cemal Paşa komutasındaki birliklerimiz Süveyş Kanalı'na hücum etti. Ancak bölgeye yapılan iki taarruzunda başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra İngilizler, Suriye-Filistin Cephesi'ni açmış ve Kudüs'ü işgal etmişlerdir.

•Batı Cephesi

•Bu cephede Türk birlikleri Galiçya, Romanya ve Makedonya'da müttefiklerine yardım amacıyla savaşmıştır.

•Romanya, İtilaf Devletleri yanında savaşa katılınca Almanya, Avusturya-Macaristan ve Türk kuvvetleri Galiçya'da ortak bir cephe açtılar. Romanya kuvvetleri bu bölgede yenildi ve 1917 yılında cephe kapandı.

•Çanakkale Cephesi

•Çanakkale Muharebeleri I. Dünya Savaşı içinde ayrı bir özelliği olan, tarihin kaderini değiştiren, Türk milletinin en görkemli zaferlerinden biridir.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Almanya, Osmanlı Devleti ile aynı ittifakta olmasına karşın, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girerken kapitülasyonları kaldırmasına karşı çıkmıştır. Bunun sebebi aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Kendisine danışılmadan hareket edilmesinden huzursuzluk duyması
 - b) Elde ettiği ayrıcalıkları korumak istemesi
 - c) Kapitülasyonlardan yararlanan diğer devletlere karşı Osmanlı Devleti'ni korumak istemesi
 - d) Uluslararası antlaşmalara bağlılığı ilke edinmesi
 - e) Osmanlı Devleti'ni uluslararası platformda yalnız bırakmak istemesi
2. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girme sebeplerinden biri değildir?
 - a) Son savaşlarda kaybedilen toprakların geri alınması isteği
 - b) Türk-Alman dostluğu
 - c) Almanya'nın savaştan galip çıkacağı düşüncesi
 - d) Osmanlı Devleti'nde iktidara sahip olma mücadelesi
 - e) Turan İmparatorluğu kurma fikri
3. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin Hindistan ile olan bağlantısını kesmek ve Mısır'ı ele geçirmek amacıyla açtığı cephe aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Çanakkale Cephesi
 - b) Galiçya Cephesi
 - c) Kafkas Cephesi
 - d) Kanal Cephesi
 - e) Batı Cephesi
4. Coğrafi konumu nedeniyle I. Dünya Savaşı sırasında müttefiklerinden yardım alma şansı en az olan devlet aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Osmanlı Devleti
 - b) Avusturya-Macaristan İmparatorluğu
 - c) Rusya
 - d) Bulgaristan
 - e) Fransa
5. I. Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın Osmanlı Devleti'nden beklentileri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?
 - a) Halifenin nüfuzundan faydalanmak
 - b) Savaşı daha geniş alanlara yaymak
 - c) Boğazları denetim altına almak
 - d) Orta Doğu petrollerini denetlemek
 - e) Osmanlı Devleti'nin ekonomik gücünden yararlanmak

6. I. Dünya Savaşı başladığında Osmanlı Devleti'nin başında bulunan ve bütün Müslümanlara "Cihad" çağrısı yapan Halife Sultan aşağıdakilerden hangisidir?
- a) V. Mehmet Reşat
 - b) Sultan Vahidettin
 - c) II. Abdulhamit
 - d) Abdülmecit
 - e) Abdülaziz
7. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nin, I. Dünya Savaşı'nda taarruz ederek açtığı cephedir?
- a) Filistin
 - b) Galiçya
 - c) Kafkas
 - d) Irak
 - e) Çanakkale
8. I. Rusya'ya yardım götürmek
II. Rusya'nın elindeki buğdayı Avrupa'ya taşımak
III. Osmanlı Devleti'ni savaş dışında bırakmak
İtilaf Devletleri Çanakkale Harekâtı ile yukarıdakilerden hangisi ya da hangilerini amaçlamıştır?
- a) Yalnız I
 - b) Yalnız III
 - c) I ve II
 - d) II ve III
 - e) I, II ve III
9. Aşağıdaki devletlerden hangisinde, I. Dünya Savaşı devam ettiği sırada rejim değişikliği olmuştur?
- a) Fransa
 - b) Rusya
 - c) Almanya
 - d) İngiltere
 - e) İtalya
10. Aşağıdakilerden hangisi, İtilaf Devletleri'nin I. Dünya Savaşı sırasında Çanakkale Cephesi'ni açma amaçlarından biri değildir?
- a) Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakmak
 - b) Boğazları denetim altına almak
 - c) Rusya'ya yardım etmek
 - d) Bulgaristan'a silah yardımı sağlamak
 - e) Savaşı kısa sürede sonlandırmak

Cevap Anahtarı

1.b, 2.d, 3.d, 4.c, 5.e, 6.a, 7.c, 8.e, 9.b, 10.d

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Karal, E. Z. (1996). Osmanlı Tarihi, (Cilt 9). Ankara: TTK.
- [2] Sander, O. (1991). Siyasi Tarih (İlkçağlardan-1918'e). Ankara.
- [3] Kuyaş, A. (Ed.) (2006). Tarih 1839-1939. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- [4] Eroğlu, H. (1982). Türk İnkılâp Tarihi. İstanbul.
- [5] YÖK. (1997). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi I/1 Türk İnkılâbının Hazırlık Dönemi ve Türk İstiklal Savaşı. Ankara.
- [6] Üçok, C. (1967). Siyasi Tarih (1789–1950). Ankara.
- [7] Sarıca, M. (1983). Siyasal Tarih. İstanbul.
- [8] Akşin, S. (2007). Kısa Türkiye Tarihi. İstanbul.
- [9] Dilan, H.B. (1998). Siyasi Tarih (1914–1939). İstanbul.
- [10] Selvi, H., Şahin, E, Demir, M. (2006). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. İstanbul
- [11] Turan, R. (Ed.), (2009). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. Ankara.
- [12] Akandere, O. (Ed.), (2007). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Ders Kitabı. Konya.
- [13] Armaoğlu, F. (1983). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914–1980). Ankara.
- [14] Bayur, Y. H. (1983). Türk İnkılâp Tarihi (Cilt 3). Ankara.
- [15] Öztürk, C. (Ed.), (2005). İmparatorluk'tan, Ulus Devlet'e Türk İnkılâp Tarihi. Ankara.
- [16] Genel Kurmay Başkanlığı. (1980). Türk Silahlı Kuvvetler Tarihi, Osmanlı Devri Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi Çanakkale Cephesi Harekâtı (Haziran 1915-Ocak 1916) (Cilt 3). Kitap, Ankara.
- [17] Yalçın, E. S. (Ed.), (2008). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi. Ankara.
- [18] Sagay, R.(1972). XIX. ve XX. Yüzyıllarda Büyük Devletlerin Yayılma Siyasetleri ve Milletlerarası Önemli Meseleler. İstanbul.
- [19] Karal, E.Z. (1996), Osmanlı Tarihi (İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı 1908-1918). Ankara.
- [19] Uçarol, R.(1987). Siyasi Tarih, 4. Baskı, İstanbul.